

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.12, april 2018

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Zions Sang”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Digtets baggrund
- 2 Genre og struktur
- 3 Billedsprog
- 4 Anvendt litteratur

1 Digtets baggrund

“Zions Sang” med førstelinjen “Tør end Nogen ihukomme” blev trykt som indledningsdigt til *Theologisk Maanedsskrift*, bind 3, og offentliggjort omkring den 14. december 1825.

Grundtvigs salme om fornyelse af salmesangen i den danske menighed blev til i en meget turbulent periode. Få måneder før havde Grundtvig med *Kirkens Gienmæle*, der var udkommet den 5. september, sat et angreb ind mod de rationalistiske, teologiske strømninger i statskirken, som han mente, mistolkede kristendommens centrale indhold og svigtede de gammeldags troende. Et udtryk for svigtet var, at salmesangen de fleste steder kun måtte foregå efter den sene oplysningstids autoriserede *Evangelisk-kristelig Psalmebog* (1798). Gennem sin såkaldte ‘mageløse opdagelse’, der havde været undervejs siden foråret 1824, havde Grundtvig fået en forståelse af, at grundlaget for kristendommen ikke umiddelbart skulle findes i Bibelen, men i det fællesskab, som menigheden til alle tider har haft gennem den mundtlige overlevering af den apostolske trosbekendelse ved dåben og indstiftelsesordene ved nadveren.

Man ved ikke præcist, hvornår Grundtvig skrev “Zions Sang”, men det er sandsynligt,

at i det mindste udkast til salmen opstod i sammenhæng med Grundtvigs prædiken til almindelig, dvs. store, bededag 1824, der blev holdt den 14. maj (trykt i *N.F.S. Grundtvigs Prædikener* (1983), bind 2, s. 209-215; se Nielsen 1988, s. 201-208). Salmen har dog også tematiske forbindelser til Grundtvigs anmeldelse af Ingemanns *Høimesse-Psalmer*, hvor anmeldelsen var udkommet den 10. november 1825 i *Theologisk Maanedsskrift*. I anmeldelsen advokerede Grundtvig bl.a. for en fornyelse af menighedslivet og salmesangen, og han anvendte et billedsprog, der lå tæt op ad salmens.

Den bibelske baggrund for "Zions Sang" skal især findes i Det Gamle Testaments beretninger om Nebukadnesar 2.s erobring af Jerusalem, ødelæggelsen af Salomos tempel på Zions Bjerg og bortførelsen til Babylon af dele af den israelitiske befolkning i 587 f.Kr. Sorgen over at være i eksil og ikke at kunne dyrke Gud og synge salmer til ham i templet er skildret i Sl 137. I 539 f.Kr. under Kyros 2. den Store fik befolkningen besked på at vende tilbage til Jerusalem og opbygge templet. En mindre del af jøderne kom tilbage, og det andet tempel, som blev indviet i 515 f.Kr., var mindre og mindre rigt udsmykket end det gamle, jf. Hagg 2.

2 Genre og struktur

Salmen består af flere billedsproglige lag, der sammen med henvisninger til vers fra især Det Gamle Testamente fortætter sig i allegorier. Billeder fra naturen og byen bliver fyldt med betydninger, der henviser til det jødiske folks historie, og som samtidig bliver tolket ind i den kirkelige situation i Grundtvigs samtid.

Som genre kan "Zions Sang" betegnes som en efterklang (Nielsen 1988, s. 206). Grundtvigs digt kan ses som inspireret af eller som en efterklang af den gammeltestamentlige Sl 137, men også af Hagg 2. Ligeledes er dens beskrivelse af Zions genopbygning og dens stemningsskifte mellem gråd og frydesang sandsynligvis et lån fra Sl 126.

De 12 strofer i digtet er opbygget i en V-struktur med vendepunkt imellem strofe 6 og 7. Strofe 1-6 beskriver det nedbrudte Zion og den manglende sang, men også opfordringen til og muligheden for fornyelse. Strofe 7-12 handler om en fremtidig, ny bygning, der skal opføres under sang. Spørgsmålet fra strofe 1, om nogen endnu har mod til at digte en salme, bliver besvaret i handling. Antitesen, der også ses i salmens første strofer, bliver et gennemgående stiltræk, hvor modsætningen består mellem gråd og sang, gammelt og nyt, højt og lavt, stor og lille. Samtidig vises også forbindelsen mellem det modsatte, idet det høje og det lave, Himmel og jord forenes i Guds tilstedeværelse i det jordiske.

3 Billedsprog

Det associationsrige billedsprog i salmen rummer træk, der kan genfindes i andre romantiske værker fra samtiden. Erkendelser gennem syner og drømme, tilbageblik på fortiden og en forestilling om en tabt gylden tid, der skal genopstå i fornyet skikkelse, er nogle af de karakteristiske træk for romantikken. Til det romantiske

billedkompleks hører også borge, tårne og ruiner, der er sunket i grus.

Hovedsymbolet, Zion eller Zions Bjerg, har udgangspunkt i det bjerg i Jerusalem, hvor templet lå. Det var centrum for gudsdyrkelsen, som først fandt sted i Salomos gamle pragttempel og efter ødelæggelsen igen i det andet tempel, opført efter eksilet. I overført betydning er Zion symbol på henholdsvis jødedommen og den kristne kirke eller menigheden af troende. Endelig symboliserer Zion det evige og eskatologiske Nye Jerusalem.

I synet eller visionen i strofe 5 kan "Den Sky-Klædte" være Zions Bjerg, der er omgivet af en regnbue. Denne er et tegn på den evige pagt mellem Gud og mennesker, sat første gang efter syndfloden af Gud, jf. 1 Mos 9,12-15, og fornyet i Det Nye Testamente i Guds pagt med det enkelte menneske i dåben. Men "Den Sky-Klædte" kan samtidig være Kristus. Ved himmelfarten blev Jesus dækket af en sky, jf. ApG 1,9, og i de sidste tider skal Jesus vende tilbage i en sky, jf. Luk 21,27. Regnbue hedder iris på græsk, og visionens "Regnbu-Krands" indeholder også en association til iris eller regnbuehinden i øjet.

Det flertydige i digtets billeder viser sig eksempelvis også ved udtrykket "den gamle Klippe-Grund" i strofe 6. Det hentyder til Zions Bjerg og til, at kristendommen har baggrund i Det Gamle Testamente og forudsigelserne af Kristus. Billedet af klippegrunden associerer dog først og fremmest til disciplen Simon Peters bekendelse: "Du er Kristus, den levende Guds søn". Denne bekendelse af Jesu identitet var den første bekendelse af menighedens tro. Det var ved den, at Simon fik navnet Peter, der betyder klippe, og på hvilken Jesus ville bygge sin kirke (jf. Matt 16,15-18; se Pontoppidan 1925, s. 16).

Læs mere

Flere udlægninger kan ses i Hansen 1937-1966, bind 1, s. 104-110.

Troen på Jesus Kristus som frelser og på, at han kunne være levende til stede i sin menighed, var det, som Grundtvig drømte om, håbede på og sang om kunne blive til virkelighed igen i den danske menighed. Salmen kan tolkes som Grundtvigs vision af, at der efter rationalismens bibel- og billedfattige salmer kunne genskabes en levende gudstjeneste med levende salmesang.

4 Anvendt litteratur

- *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt* (1798). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1825a) *Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiae Dr. H. N. Clausen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1825b) "[Anmeldelse af] Høimesse-Psalmer til Kirkeaarets Helligdage af B.S. Ingemann" i *Theologisk Maanedsskrift*, bind 3, s. 156-162. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1983) *Grundtvigs Prædikener 1822-26 og 1832-39*, udg. Christian Thodberg, bind 1-12; bind 2: 1823-24. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*. Odense og København.
- Ingemann, B.S. (1825) *Høimesse-Psalmer til Kirkeaarets Helligdage*. København.
- Nielsen, Erik A. (1988) "Sangværk til den danske kirke. Fortælling om en titel" i *Teologi og Tradition. Festskrift til Leif Grane 11. januar 1988*, s. 194-212. København.
- Pontoppidan, Erik (1925) *Zions Sang. Grundtvigs profetiske Kvad for Hundrede Aar siden*. København.